

Viite: Ulkoasiainvaliokunta / VNS 1/2016 vp / Asiantuntijalausunto

Valtioneuvoston selonteko Suomen kehityspolitiikasta

Asiantuntijakuuleminen keskiviikko 16.3.2016 klo 11:15

Ympäristöministeriö yhtyy kehityspoliittisen selonteon luomaan globaaliyhteisön tilannekuvaan. Maiden tulevaisuudet kytkeytyvät entistä tiiviimmin yhteen, mikä tarjoaa ennennäkemättömät mahdollisuudet hyvinvointiin. Samalla monet riskit ja ongelmat ovat yhteisiä. Tämä on erityisen totta ympäristön osalta, sillä globaalit ympäristöongelmat, kuten ilmastomuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja haitallisten kemikaalien leviäminen, vaikuttavat elinmahdollisuuksiin koko maapallolla. Väestönkasvu, nopea kaupungistuminen ja elintason kasvu lisäävät paineita luonnonvarojen hyödyntämiseen tulevina vuosina.

Monet köyhimmät maat ovat hyvin riippuvaisia luonnonvaroistaan, ja erityisesti kaikkein köyhimmät ihmiset, jotka elävät usein suoraan luonnon varassa. Toimeentulomahdollisuuksien heikkeneminen voi johtaa laajoihin muuttoliikkeisiin sekä lisätä konfliktiherkkyyttä, joka heijastuu länsimaihin suuntautuvina kasvavina pakolaisvirtoina.

Ympäristöministeriö pitää perusteltuna, että Agenda2030:n tavoitteet ohjaavat Suomen kehityspolitiikkaa. YK:n jäsenvaltioiden yhteisesti hyväksymä vuoteen 2030 ulottuva kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 pyrkii pureutumaan kokonaisvaltaisesti kehitys- ja ympäristökysymyksiin ja muodostaa siten vahvan jalustan kehityspolitiikan ohjaamiseksi aidosti kestävä kehityksen aikaansaamiseksi.

Toimintaohjelman tavoitteet koskevat kaikkia maailman maita ja Suomi sovittaa oman kansallisen politiikkansa toimintaohjelman mukaiseksi. Agenda2030:n toimeenpano edellyttää jatkossa myös Suomessa kehityspolitiikan ja kestävä kehityksen politiikan parempaa koherenssia ja koordinaatiota. Suomi valmistautuu Agenda2030:n toimeenpanoon laaja-alaisesti ja laatii hallitusohjelman mukaisesti kansallisen Agenda2030:n toimeenpanosuunnitelman vuoden 2016 aikana. Siinä tullaan linjaamaan mm. miten Suomi eri politiikkasektoreilla ja kansainvälisessä yhteistyössä tulee toteuttamaan Agenda2030:n periaatteita ja tavoitteita sekä miten edistymistä seurataan ja arvioidaan kansallisesti ja kansainvälisesti.

Kuten kehityspoliittisessa selonteossa tuodaan esiin, ilmastomuutoksen yhteiskuntakehitykselle aiheuttamat riskit ovat kiistattomat. Ilmastomuutos on kestävä kehityksen uhka, jota mikään maa ei yksinään voi torjua. Ilmastomuutoksen torjuminen, kuten muidenkin globaalien ympäristöongelmien ratkaisut edellyttävät kansainvälistä yhteistyötä, jossa tunnustetaan maiden keskinäisriippuvuus. Pariisin ilmastokokouksessa joulukuussa 2015 hyväksytyn kaikkia maita koskevan vuoden 2020-jälkeisen ilmastositomuksen tehokas toimeenpano on välttämätöntä suotuisan globaalikehityksen kannalta.

Pariisin sopimuksen ohjaavia arvoja ovat kestävä kehitys ja köyhyyden vähentäminen. Pitkän aikavälin tavoitteena on rajoittaa maapallon keskilämpötilan nousu selvästi alle kahteen asteeseen esiteolliseen aikaan verrattuna. Tavoitteeseen pyritään kansallisesti määriteltujen päästövähennysten kautta sekä vahvistamalla osapuolten sopeutumiskykyä ja ilmastokestävyyttä eli "vastustuskykyä" ilmastomuutoksen aiheuttamille vaikutuksille. Kehitysmaiden näkökulmasta on merkittävää, että Pariisin sopimus koskee kaikkia maailman maita ja että ilmastomuutoksen hillinnän lisäksi myös sopeutumiselle sovittiin yhteiset tavoitteet. Pyrkimyksenä on lisäksi muuttaa rahoitusvirrat tukemaan ilmastokestävää kehitystä, mikä edellyttää koko ilmasto- ja kehityskonseptin muutosta. Turvautuminen

perinteiseen budjettirahoitukseen ei enää riitä, vaan myös yksityisen rahoituksen ohjautuminen vähähiilisen ja ilmastokestävän yhteiskunnan kehittämiseen on välttämätöntä. Julkisella kehitysrahoituksella on kuitenkin jatkossakin merkittävä rooli muutoksen edellyttämän, vähähiilistä kehitystä tukevan toimintaympäristön vahvistamisessa erityisesti vähiten kehittyneissä ja erityisen haavoittuvissa maissa. Ympäristöministeriö painottaa kehityspoliittisen linjauksen pääperiaatetta, jonka mukaan Suomen kaikessa kehityspolitiikassa otetaan huomioon ilmastomuutoksen hillintä sekä siihen sopeutuminen ja varautuminen.

Ympäristöministeriö pitää selonteossa ruokaturvaa, veden ja energian saatavuutta sekä luonnonvarojen kestävää käyttöä koskevien painopistealueiden tavoitteita keskeisinä Agenda2030 toimintaohjelman sekä kansainvälisten ympäristösopimusten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ruuan tuotantoa ja veden saatavuutta voidaan edistää parhaiten uusiutuvien luonnonvarojen kestävällä hallinnalla ja turvaamalla ekosysteemien toiminta. Nykyisten arvioiden mukaan noin 60 prosenttia ekosysteemipalveluista on heikentynyt ja yli 30 prosenttia merten kalakannoista on ylikalastettuja tai romahtaneita. Veden ja energian saatavuutta ja luonnonvarojen kestävää käyttöä koskeva tavoite edellyttää myös haitallisten kemikaalien ja jätteiden kestävää hallintaa Agenda2030 toimintaohjelman mukaisesti.

Ympäristöministeriö on huolestunut selonteossa esitetystä tilanteesta, jossa Suomi joutuu toteuttamaan kehitysyhteistyötä aiempaa niukemmin määrärahoihin ja henkilöresursseihin. Tämä luo haasteita myös Suomen vaikuttamistyölle kansainvälisessä ympäristöyhteistyössä. Kansainvälisen ympäristöyhteistyön tarve on lisääntynyt viime vuosina, kun ympäristön tilaa kuvaavissa avainluvuissa on näkynyt huonontumisen merkkejä ja tietoisuus ympäristöasioiden yhteydestä kehityskysymyksiin on kasvanut.

Ympäristöministeriö vaikuttaa omalla hallinnonalallaan vahvasti siihen, että kehitystavoitteet otetaan huomioon ympäristöpoliittisessa päätöksenteossa EU:ssa ja YK-tasolla, ml. kansainväliset ympäristösopimusneuvottelut. Ympäristöministeriö osallistuu aktiivisesti myös Agenda2030:n globaalia toimeenpanoa koskevaan kansainväliseen kestävä kehityksen yhteistyöhön.

Ympäristöministeriön tärkein vaikutuskanava on YK:n ympäristöohjelma (UNEP), joka ohjaa Agenda 2030 toimintaohjelman ympäristöulottuvuuden toimeenpanoa. Suomen vetämän ministeritason reformityön saattelemana YK:n kestävä kehityksen kokouksessa (2012) vahvistettiin UNEPin rahoituspohjaa ja normatiivisia toimintoja sekä laajennettiin sen osallistumistaso universaaliksi. Jotta UNEP pystyy toteuttamaan sille asetut odotukset on välttämätöntä varmistaa sen rahoituspohja tulevaisuudessa.

Ympäristöministeriö korostaa, että tuki kansainvälisten ympäristösopimusten, ml. Pariisin ilmastopöytäkirjan, toimeenpanolle kehitysmaissa on kauaskantoinen sijoitus köyhyyden vähentämiseen sekä kestävä kehityksen saavuttamiseen. Useat maailmanlaajuiset ympäristösopimukset ovat tavoitteiltaan laaja-alaisia, joten niiden toimeenpanolla edistetään ympäristötavoitteiden lisäksi myös muita kestävä kehityksen tavoitteita kuten terveyttä ja ruokaturvaa.

Ympäristöministeriö yhtyy selonteossa esitettyyn lähestymistapaan, jossa resursseja keskitetään sellaiseen kehitysyhteistyöhön, jossa suomalaisella osaamisella on erityistä merkitystä. Ympäristöministeriö on tyytyväinen siihen, että Suomi toimii kehityspolitiikassa johdonmukaisesti ja että Suomen oma hallitusohjelma ja muut politiikkatavoitteet tukevat kestävä kehitystä.

Ympäristöministeriö on sitoutunut, selonteossa esitetyllä tavalla, yhteistyössä muiden toimijoiden ja hallinnonalojen kanssa työskentelemään poliittisesti kattavien ja johdonmukaisten ratkaisujen saavuttamiseksi. Kansainvälisen ympäristöpolitiikan kehittämistä on jatkettava ja voimavaroja on suunnattava kestävä kehityksen ja ympäristön tilan heikkenemisen keskeisiin haasteisiin.